

Streszczenie

W przestrzeni publicznej można spotkać opinię, że Kościół niejako „wtrąca się” do *polityki*. Zdarza się też, że postępowanie ludzi *polityki* nie jest zgodne z ogólnoludzkim, moralnym prawem. W takiej sytuacji Kościół ma prawo – a nawet obowiązek – do podejmowania głosu w sprawach politycznych, kiedy chodzi o wydanie oceny moralnej. Perspektywa królestwa Bożego, pozwala ujrzeć w innym świetle każdy czyn człowieka, a tym samym działania polityczne, oceniając zarówno poprawne jak również błędne, dając szansę na ich naprawę. W tę wizję wpisuje się społeczne nauczanie papieża Jana Pawła II, które wyraźnie wskazuje, jak bardzo potrzebna jest w świecie politycznym obecność chrześcijan. U progu swojego pontyfikatu wołał, aby przed Chrystusem otworzyć granice państw i ustrojów politycznych. Wypełnienie tego zadania domaga się aktywnego udziału chrześcijan w życiu politycznym. Z tego powodu nasuwa się pytanie: jakie zadania dla chrześcijanina w życiu politycznym wynikają ze społecznego nauczania Jana Pawła II ?

Odpowiedź na to pytanie daje treść niniejszego studium. Temat pracy zawiera zagadnienia należące przede wszystkim do nauczania społecznego Kościoła. W jego opracowaniu uzasadnione wydało się, aby rozpocząć od teorii i historii kształtowania się *polityki*. Dzięki temu zabiegowi przy pomocy metody analityczno-syntetycznej w sposób podstawowy przedstawiona została istota zagadnienia polityki i określenie zadań chrześcijanina w życiu politycznym na podstawie społecznego nauczania Jana Pawła II. Materiałem źródłowym były przede wszystkim dokumenty papieskie, a więc encykliki, adhortacje, listy, orędzia, przesłania, katechezy, przemówienia, homilie oraz nauczanie podczas różnych audiencji i spotkań, które znajdują się w publikacji *Dzieła Zebrane Jana Pawła II*, wydane przez Wydawnictwo M w Krakowie w latach 2006-2009.

Termin *polityka* – który został omówiony w pierwszym rozdziale – pochodzi z języka greckiego. Pod względem etymologicznym wiąże się z pierwotnym i podstawowym pojęciem polityczno-prawnym starożytnych Greków, jakim było

„polis”, co można przetłumaczyć jako: kraj, ojczyzna, państwo, społeczność, gród, zamek, miasto, obywatelstwo, rządy, sprawy publiczne. Znaczenie to ewoluowało na przestrzeni dziejów.

W filozofii Platon pod pojęciem *polityki* upatrywał filozoficzny namysł nad sprawiedliwym porządkiem. Arystoteles określał *politykę* jako *sztukę rządzenia państwem*. Św. Tomasz twierdzi, że od Boga pochodzi idea władzy i zwierzchności. W języku polskim *politykę* po raz pierwszy wyjaśnił *Słownik łacińsko-polski* Jana Mączyńskiego z 1564 r. jako: miejski, świecki, królestwo, forma rządów. Ogólnie można stwierdzić, że paradygmaty definicji *polityki*, które powstały na przestrzeni dziejów zmierzają ku określeniu, że jest to roztropna troska o dobro wspólne.

W Biblii na pierwszy plan wysuwa się starotestamentalna zasada pierwszeństwa prawa Bożego przed wszelkim prawem ludzkim. Nauczanie Jezusa Chrystusa daje jakby podstawy całkowicie nowej koncepcji relacji między religią a polityką, zwanej dualizmem chrześcijańskim. Wynikiem tego było wyraźne rozgraniczenie dwóch sfer: religijnej i politycznej. Późniejsza historia Kościoła, cesaropapizm, teokracja papieska, jurysdykcjonalizm czy rozłam chrześcijaństwa, ujawniają niekonsekwencję wobec nauki i wskazówek Jezusa, co prowadzi ostatecznie do nieporozumień między państwem a Kościołem. Wydarzenia związane z tą kwestią powodują powstanie nowych założeń społecznej nauki Kościoła wobec *polityki*. Obydwie społeczności, państwowa i kościelna, mają służyć człowiekowi. Służba ta wyznacza odrębne kompetencje każdej z nich, ale też stawia je we wzajemnej zależności i wymaga harmonijnej współpracy dla dobra wszystkich obywateli.

W takie rozumienie *polityki* wpisuje się nauczanie społeczne Jana Pawła II, który podkreśla jej ogólno-humanistyczny wymiar oraz chrześcijański sens w trzech podstawowych relacjach: do prawa objawionego przez Boga jako wyraz służby prawdzie; do podmiotu całego życia społecznego jakim jest człowiek; i w konsekwencji do zasady dobra wspólnego, stanowiącej istotny element głoszonej przez Kościół wizji życia społecznego.

Drugi rozdział podejmuje kwestię uczestnictwa chrześcijan w życiu politycznym w porządku stworzenia i odkupienia. Ma się to dokonywać w duchu służby i przy poszanowaniu prawdy o człowieku. Człowiek stoi w centrum i wszystkie

procesy, także polityczne, mają być podporządkowane jemu i jego prawom. Troska o poszanowanie tych praw sytuuje się po stronie uczestniczących w polityce. Dotyczy to zasady dobra wspólnego, za które to odpowiedzialność spoczywa na wspólnocie politycznej. Dlatego Jan Paweł II zachęca chrześcijan do czynnego zaangażowania w politykę, aby troszczyć się o dobro wspólne całego narodu, dając przy tym świadectwo Ewangelii.

Ich zadaniem jest ożywianie duchem chrześcijańskim całej sfery polityki. Z tego powodu – co ukazuje rozdział trzeci – chrześcijanie nie mogą rezygnować z udziału w tej działalności. Realizację politycznego posłannictwa, choć jest to trudne zadanie, winni traktować jako bezinteresowną służbę tak, by przepajać duchem Ewangelii życie polityczne. Pomocą w tym zadaniu są postacie świętych i błogosławionych. Ich nauczanie i przykład ujawniają, że życie wiarą może i powinno oddziaływać również na życie polityczne. Szczególną rolę pełni tutaj upowszechnianie społecznego nauczania Kościoła i formacja duchowa. Dotyczy ona działalności zmierzającej do pogłębiania świadomości, przekonań i postaw, uzdalniających wierzących do życia chrześcijańskiego w jego wymiarze społecznym. Według Papieża, jednym z celów tak rozumianej formacji, jest ukształtowanie dojrzałej osobowości, rozwój życia chrześcijańskiego oraz przygotowanie do realizacji posłannictwa w życiu politycznym.

Z niniejszego studium wynika, że w świecie politycznym potrzeba aktywnego udziału chrześcijan. Ich działalność ma prowadzić do roztropnego budowania dobra wspólnego. Polityka bowiem bez wartości moralnych, jak zauważa Jan Paweł II, przekształca się w dyktaturę i występuje przeciw człowiekowi i społecznościom ludzkim.

Summary

One can come across a popular opinion that the Church "*interferes*" with politics. It also happens that the behaviour of some politicians is not in accord with the principles of the universal moral law. In such situations, when it comes to making moral judgments, the Church has a right and a moral duty to speak up on political issues. The perspective of the kingdom of God allows to see every human act, and thus political actions in a different light, both right and wrong, giving a chance to correct them. This vision is part of the social teaching of Pope John Paul II, which emphasises the need for presence of Christians in the political world. On the threshold of his pontificate, he called to open the borders of states and political systems to Christ. The fulfilment of this task requires active participation of Christians in political life. For this reason, a question of tasks in the sphere of politics resulting from the social teachings of John Paul II arises for every Christian?

The content of this study provides the answer to this question. The subject of the thesis contains issues that primarily belong to the social teaching of the Church. It seems justified that the study begins with an introduction to the theory and history of *politics*. Thanks to this procedure and the use of the analytical-synthetic method, the essence of the issue of politics was presented in a basic way, as well as the tasks of a Christian in political life based on the social teaching of John Paul II established. The source material were primarily papal documents, i.e. encyclicals, exhortations, letters, messages, catechises, speeches, homilies and teachings during various audiences and meetings, which are included in the publication of the *Collected Works of John Paul II*, published by the M Publishing House (Wydawnictwo M) in Krakow in the years 2006-2009.

The term *politics* – which was discussed in the first chapter – derives from the Greek language. Etymologically, it is associated with the original and fundamental political and legal concept of the ancient Greeks, known as "*polis*", which can be translated as: country, homeland, state, community, castle, city, citizenship, government, public affairs. This meaning has evolved throughout history.

Plato saw a philosophical reflection on a just order under the concept of politics. Aristotle defined politics as the art of governing the state. St. Thomas claimed that the idea of authority and lordship came from God. The term *politics* in the Polish language was first explained in 1564 in the Jan Mączyński's Latin-Polish Dictionary as: municipal, secular, kingdom, form of government. In general, it can be said that the paradigms of policy definitions that have arisen throughout history tend to say that it is a prudent concern for the common good.

In the Bible, the Old Testament principle of the primacy of God's law over all human law is brought to the fore. The teachings of Jesus Christ seem to provide the basis for a completely new concept of the relationship between religion and politics, known as Christian dualism. The result was a clear demarcation of two spheres, religious and political. Subsequent church history, Caesaropapism, papal theocracy, jurisdictionalism, and the split in Christianity show inconsistencies in interpretations of Jesus' teachings and instructions, which ultimately lead to misunderstandings between the state and the Church. The events related to this issue give rise to new assumptions of the social doctrine of the Church in relation to politics. Both the communities, state and church, are to serve people. This service determines separate competences of each of them, but also places them in mutual dependence and requires harmonious cooperation for the benefit of all citizens.

This understanding of politics is inscribed in the social teaching of John Paul II, which emphasizes its general humanistic dimension and the Christian sense in three basic relations: to the law revealed by God as an expression of the service of truth; to the subject of the entire social life which is man; and, consequently, to the principle of the common good, which is an essential element of the vision of social life proclaimed by the Church.

The second chapter deals with participation of Christians in political life is to be based on the principles of order of creation and redemption, in which the truth about man is reflected. The man is the pinnacle of God's creation and thus it is its centre. Therefore, all processes, including political ones, are to be subordinated to him and his laws and implemented with a view of the principle of common good. This is to be done in a spirit of service and respect and it is in the hands of those who participate in

politics to ensure such implementation of the rights. That is why John Paul II encourages Christians to active engagement in political life, to care for the common good of the entire nation, bearing witness to the Gospel.

Their task is to enliven the entire sphere of politics with the Christian spirit. For this reason – as shown in the third chapter – Christians cannot give up participation in this activity. Even though it is a difficult task, they should treat the realization of their political mission as a selfless service so as to imbue their political life with the spirit of the Gospel. Characters of saints and blessed are helpful in this task. Their teaching and example of their lives reveal that living by faith can and should have an impact on political life as well. The dissemination of the social teaching of the Church and spiritual formation play a significant role here. It concerns activities aimed at deepening the awareness, beliefs and attitudes that enable believers to live Christian life in its social dimension. According to the Pope, one of the goals of formation understood in this way is to shape a mature personality, develop Christian life and prepare for the implementation of the mission in political life.

This study shows that in the political world there is a need for active participation by Christians. Their activity is to lead to the prudent building of the common good. For politics without moral values, as noted by John Paul II, is transformed into a dictatorship and is against man and human societies.